

en un fred inventari de termes per ordre alfabètic. Segons aquests criteris, el Sr. Llorente estudia, en el capítol del lèxic, arcaïsmes, paraules més corrents en dialecte que en castellà, sèries ideològiques, americanismes, portuguesismes, canvis semàntics, i encara d'altres punts. Tanca la segona part un capítol de *resums*, que donen al lector una veritable recapitulació i conclusió del parlar estudiat: a més d'un resum dels comportaments lingüístics que caracteritzen el dialecte, n'hi ha un altre segons trets lingüístics d'orígens diversos (lleonesos, arcaïtzants, meridionals, etc.), un altre per zones en què es pot dividir el dialecte, i un altre, finalment, que atribueix, a cada poble de la comarca, els seus distintius lingüístics dintre del parlar comú de la Ribera.

La tercera part, com ja hem dit, és el Vocabulari. Comprèn les paraules dialectals que no han estat citades en el capítol de lexicografia de la segona part. Aquest és, al nostre entendre, un lleuger inconvenient; hauria valgut més que el Vocabulari hagués estat un inventari complet, i, sense necessitat de repetir definicions, es podia donar una simple referència de pàgina i paràgraf per als casos de mots ja estudiats anteriorment. Aleshores el Vocabulari hauria registrat, com a índex alfabètic, totes les paraules recollides.

A la bibliografia del lleonès caldrà afegir, a partir d'ara, l'estudi del dialecte de la Ribera, que ho mereix plenament, tant pel valor dels materials que aporta, com per la sistematització de què aquests han estat objecte.

A.-M. B. i M.

El habla del Campo de Jaca, por MANUEL ALVAR. Salamanca, Colegio Trilingüe de la Universidad (CSIC), 1948. 278 pàgs. + 57 làms. + 9 mapes. («Tesis y estudios salmantinos», VII.)

Es prou exigua encara la bibliografia dialectològica d'Aragó, malgrat l'evident interès lingüístic d'aqueixa regió, escassetesa que motivà que el Prof. Amado Alonso es demanàs si pesava «una conjuración del silencio» damunt el parlar aragonès (*RFE*, XIII (1926), 34, n. 2). Havien de passar encara gairebé deu anys, abans que l'atenció dels lingüistes internacionals no se sentís atreta per la importantíssima regió glotològica dels Pireneus centrals, i que hom comencés a relacionar-ne els dos vessants.

D'aleshores ençà ha augmentat considerablement el nombre i la qualitat dels estudis sobre els parlars i la cultura popular pirinencs. A part de l'obra monumental de F. KRÜGER, *Die Hochpyrenäen*, cal esmentar els llibres i articles de W. BERGMANN, *Studien zur volkstümlichen Kultur im Grenzgebiet von Hocharagon und Navarra* (Hamburg 1934); els d'A. KUHN, *Studien zum Wortschatz von Hocharagon*, *ZRPh*, LV (1935), 561-634, i *Der hocharagonische Dialekt*, *RLiR*, XI (1935), 1-312; el de G. ROHLFS, *Le Gascon* (Halle 1935), ple de referències als parlars alt-aragonesos, així com la seva important recensió per J. COROMINES, *VR*, II (1937), 147-169 i 447-465; el de J. M. DE CASACUBERTA i J. COROMINES, *Materials per a l'estudi dels parlars aragonesos: Vocabulari*, *BDC*, XXIV (1936), 158-183; el de R. WILMES, *Der Hausrat im hocharagonischen Bauernhaus des Valle de Vió*, *VKR*, X (1937), 213-246; els de W. D. ELCOCK, *De quelques affinités phonétiques entre l'aragonais et le béarnais* (Paris 1938),

ressenyat per T. NAVARRO TOMÁS, *RFH*, I (1939), 175, i *The enigma of the lizard in the Aragonese Dialect*, *MLR*, XXXV (1940), 483-493, article continuat per J. COROMINES, *Los nombres de la lagartija y el lagarto en los Pirineos*, *RFH*, V (1944), 1-20; el de F. LÁZARO CARRETER, *El habla de Magallón* (Zaragoza 1945); la nova revista «Archivo de Filología Aragonesa» que publica la Institución Fernando el Católico, de Saragossa; l'estudi inèdit d'A. BADIA, *El habla de Bielsa*, etc.

Malgrat aqueixa relació d'obres, encara romanen sense estudiar amb detall molts dels parlars d'Aragó, regió de tanta diversitat dialectal, i com que, en contrast amb els dialectes gascons, els quals es mantenen amb prou vitalitat al vessant septentrional dels Pirineus, on la població és bilingüe, ocorre que els parlars de les altes valls aragoneses agonitzen ràpidament, hi ha la possibilitat que arribin a extingir-se'n alguns abans que no hagin estat objecte d'un estudi monogràfic. El que corre major perill de desaparició és, sens dubte, el del Camp de Jaca, comarca molt transitada, amb guarnició militar, molts funcionaris estatals forasters, nombrosos estiuejants, etc., i cal aplaudir per això que el jove professor Manuel Alvar l'hagi triat com a tema per a la seva tesi doctoral, guardonada amb el Premi extraordinari del Doctorat de 1947, i el Menéndez Pelayo 1946 del CSIC. És certament creditor a tals distincions el llibre del Prof. Alvar, estudi tan complet que hom pot dir que no s'hi ha omès cap extrem del dialecte jaqués, ni ha deixat aquest d'ésser albirat des de cap dels punts de vista possibles.

Són innegables les raons amb què critica el Prof. Alvar les enquestes dialectològiques directes fetes amb qüestionaris i subjectes triats, i per això ell ha volgut — i hi ha reeixit — recollir els seus materials de les converses espontànies. Cal dir, però, que aquest mètode només és factible quan hom disposa de molt de temps, i així i tot hi roman sempre sense tractar algun fenomen; tampoc no ha estat possible, d'aquesta manera, al Prof. Alvar, de transcriure fonèticament les frases dels seus informadors que no les repetien, essent notori que la vàlua de l'estudi hauria augmentat amb una representació més exacta dels sons.

El parlar jaqués es troba avui tan decaigut i mistificat, que, en general, ha calgut que el Prof. Alvar es limités a fer fronteres de mots, puix que era impossible delimitar-ne els fenòmens. Aquesta norma de prudència estricta, sempre plausible, ha induït sovint el Prof. Alvar a classificar únicament els mots actuals del dialecte segons els diversos tractaments que impliquen, però hom desitjaria que digués sempre explícitament quines són les lleis fonètiques que considera genuïnes del parlar de Jaca. S'esdevé, així, per exemple, que respecte a la *o* breu llatina expressa que presenta tres resultats — conservació (com en *coca*), diftong *ue* (*cuentra decir*) i diftong *ua* (*guambre*) (pàg. 58) —, i cal que hom sobreentengui que és aquest darrer el típic del dialecte alt-aragonès. Aquesta reserva exagerada fa que altres vegades sigui difícil d'esbrinar quina és l'opinió de l'autor, i així, en parlar de la *-o* final, són consignats els tres resultats — el pas a *-u* (*veniu*) vulgarisme aragonès, la caiguda (*eriz*), i l'epèntesi de *-e* (*cuarte*) seguint corrent d'importació (pàgs. 62 i 128) —, no declarant el Prof. Alvar si considera que el tractament propi de l'aragonès de la *-o* final és la seva caiguda com en català i gascó, o la seva conservació com en castellà.

Per tal de compensar l'esmentada pobresa de formes arcaïques del dialecte actual del Camp de Jaca, el Prof. Alvar fa un estudi acurat de la toponímia comarcana, la qual manifesta fossilitzats molts dels fenòmens totalment des-

apareguts del parlar vivent, igual que havia constatat el Prof. J. Coromines en una altra vall pirinenca (*El parlar de Cardós i Vall Ferrera*, BDC, XXIII (1935), 260). Els materials que aqueixos noms de lloc forneixen permeten d'obtenir una conclusió molt important: «A la vista de estos ejemplos podemos pensar en una antigua unidad del dialecto altoaragonés. Unidad rota en época históricamente no muy lejana. La primitiva unificación se perpetúa en rasgos comunes a dialectos aragoneses hoy dispares — cheso o ansotano y hablas de Broto o Fiscal —; estos rasgos no se dan aislada y esporádicamente, sino que la toponimia se encarga de enlazar con eslabones apenas perceptibles las rupturas que la acción del castellano ha producido» (pàg. 130). Nogensmenys, aquest dialecte alt-aragonès, segons és sabut, era força diferent de l'aragonès comú i del català d'Aragó.

Hi ha també importants i extensos capítols dedicats a la morfologia del parlar jaqués. Hi destaca, per l'excel·lència de la seva sistematització, la taula de sufixos per a la derivació nominal (pàgs. 88 i ss.); un altre capítol, més breu, de sintaxi, i, encara, un altre, molt interessant, de lexicografia, ordenat per matèries, amb detallades notícies etnogràfiques que permeten de completar la coneixença de la cultura popular pirinenca, de la qual venim tenint ja bastant d'informació. És estrany tanmateix que el Prof. Alvar no faci als paràgrafs corresponents cap referència als respectius estudis del Prof. Krüger en *Die Hochpyrenäen*, puix que la part C II — *Ländliche Arbeiten* — fou publicada a Hamburg el 1939, i la C I — *Transport und Transportgeräte* —, a casa nostra, al BDC, XXIII (1935), 39-240, és a dir, amb molta anterioritat.

Cal felicitar el Prof. Alvar pel seu modèlic treball, gairebé exhaustiu, i esperar que abans que no es faci massa tard, ell mateix o altres joves investigadors faran un estudi semblant de les altres valls del vessant meridional del Pirineu central.

M. SANCHIS i GUARNER

SAMUEL GILI Y GAYA: *Curso superior de Sintaxis española*. 1.ª ed. México D. F., Ediciones Minerva, 1943. 320 pàgs. — 2.ª ed. Barcelona, Publicaciones y Ediciones Spes, 1948. 318 pàgs.

La llengua castellana compta amb una sèrie de treballs de conjunt de sintaxi, que, des de fa ja molts anys, han plantejat, amb criteris diferents, tota la problemàtica de la construcció gramatical. Recordem les gramàtiques de l'Acadèmia (diverses vegades reformada, especialment l'any 1917), de Bello (que revolucionà tota la gamma de matisos sintàctics, i, amb ella, la nomenclatura tradicional), de Lenz (que aportà a la gramàtica castellana punts essencials de psicologia aplicada i de gramàtica general), etc. Aquestes obres gramaticals, i d'altrés encara, han anat preparant el terreny fins a fer possible que una persona com el Prof. Samuel Gili i Gaya emprengué, i aconseguís, de dotar la llengua castellana d'una nova obra de sintaxi, que és tributària de totes les anteriors, però que les supera en el conjunt, i que, a l'ensem, presenta molts punts de vista nous i suggerents. I és que l'autor ha esmerçat llargues anyades de la seva vida en l'ensenyament de la llengua, i això, unit al seu temperament de profund investigador, l'ha capacitat d'una manera